

✿ رحلة المرجاني ✿

فاضل مرجاني ننگ (۱۲۹۷) نچی یلده عربستان سفرنده یاننده اولغان خاطر دقترندن جمع ایدولدی . الوغ عالم مزکا بر خدمت اولسون ودوست لرغه یادگار قالسون نبتی ایله عمر صرف قیلندی . اوز طرفه زدن هم بعض شی لر درج ایدلنوب . آرقای سزق آستینه یازلدی .
ملا رضاء الدین بن فخر الدین

« اوفسا »

س م ک ی ی ل م ح د ا ن ا ل د م
ن س ت ا ن ی ف ا ض ل ج ا ن ک ا ک ر ا و ع ل ی

باصمه اولنمشدر قزانده چیرکوف خاتونی ننگ ورثه لریننگ طبع غانه سند .
محمدجان و برادری شریف جان الکریمی لر ننگ خراجاتی ایلان
۱۸۹۸ نچی یلده

باصمه سنه رغصت بیرلدی سانکت پیتر بورغده ۱۲ نچی دیکا برده
۱۸۹۷ نچی یلده

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

۱۷ شهر رمضان ده هجریه ایله ۱۲۹۷ نچی سنه ده (۱۸۸۰ نچی میلادیه ده
 آب رومی ۱۱ ده اوله در) ایرته نمازی صونکنده مکء معظمه فی قصد
 ایدوب قزان شهرندن آیورلدوق . پاراخود ایله نیژنی کا کیلدوک .
 آندن تیموریول ایله مسقوف ، کورسکی ، کیف ، بلده لرندن کیچوب
 آدیس کا یتدوک بو آرا ده دقت ایدر لک حادثه لر بیلنمادی . قزان ایله
 آدیس آراسی (۲۳۸۵) چاقروم تخمین ایدولدی .
 ۲۵ - آدیس دن استانبولغه یوللان دوق .
 ۲۷ - پنجشنبه کون استانبولغه یتدوک . یانمده اولغان مصحفی شریف لردن
 باشقه ، ناظوره الحق ، حق المعرفة ، فوائد ، منتخب الوفیه ، مختصر الوقایه ،
 بابریه (۱) ، ثبات العاجزین (۲) ، جمع الاداب (۳) ،

(۱) بابریه ننگ مؤلفی ظهیرالدین بن محمد بن میرزا شیخ در . ۸۸۸ سنه سنه ده
 طوغوب ، ۸۹۹ ده فرغانه پادشاهی اولمشدر . ۹۳۲ ده هندستانه محاربه
 ایدوب دهلینی فتح ایلمشدر . (۳۸ سنه پادشاه لقی ایتدکن صونک ۹۳۷ سنه سنه
 قرق توقز یاشنده وفات ایتمشدر . عالم وفاضل کمسنه اولوب مذکور
 بابریه فی کندوسی حقنده یازمشدر .

(۲) بو کتاب ترکی تلنده اولوب مؤلفی ابو محمد الله یار بن الله قلی نام کمسنه در .
 خلق مز آراسنده مشهور اولوب ، قزاند کوب مرتبه باسلی . بنگ بر یوز
 اوتوزده وفات در .

(۳) جمع الاداب ننگ مؤلفی سعید قصبه سنه امام هبه الله بن سید بطلان نام
 کمسنه در . ۱۲۸۲ سنه سنه وفات اولوب سعید مقبره سنه مدفوندر .

فضائل الشهور (۱) ، تاریخ ابی الغازی (۲) ، نسخه‌ار فی برابر آلمش ایدوم .

﴿ استانبول (۳) ﴾

۲۸ - ده سلطان سلیمان جامعنده جمعه نمازی او قدوق . وایکنچی کونده « ایاصوفیه » جامعنده اولی نمازی او قدوق .

۳۵ - ده حضرت ابی ایوب الانصاری جامعنی زیارة ایتدوک . اوست قاتنده اولغان غرقهء سعادتنی زیارة هم ایتدوک . روایتلرکا بناء بو غرقه ، رسول اکرم صلی الله علیه وسلم طرفندن او یس القرنی (۴) حضرتلرینه هدیه

(۱) بو کتابنی بعض کمسنلر ، عبد الجبار بن عبد الکریم الالمتی کا نسبت ایلمش لر ایسه ده ، الله اعلم بلغار علماسی اثارندن اولسه کراک .

(۲) اسمی محمد بن عرب خان اولوب مشهور چنکز نسلند ندر . آلمش یاشنده ایگان وقتنده بنگ یتمش دورت سنه سنده وفات اولمشدر . تاتار لر حقنده اولمش اوشبو تاریخی ۱۲۸۷ نچی یلده بارون دمیزون نام کمسنه طرفندن اجتهاد صرف ایدلوب پیترسبورغده طبع ایدلمشدر . یاوروپا لسان لرینه هم ترجمه ایدلمشدر .

(۳) فاضل مرچانی فنک استانبول غه تشریف لر فی خبر آلوب استانبول غزته لر ی بیله یازمش لردر : قزان علمای بنامندن مفتی شهاب الدین آخوند افندی حضرتلری عجاز مغفرت طرازه کتمک اوزره بود فعه در علیه یه کله رک بخارا درکاهی پوست نشینی رشادتلو شیخ سلیمان افندی رفاقت ودلالتمیله ذات حضرت فتوا پناهی وکلای فخام حضراتی ایله ملاقات ایدوب مظهر التفات اولمش لردر . افندی مومی الیه شایستهء احترام بر ذات عالی القدر اولوب صرف ونحو و منطق و کلام و معانی وفقه و تهذیب اخلاق و توار یخ اسلافه دائر اوتوز قدر عربی شرح و تالیفاتی اولدیغنی و بونلردن ، بعض مقامات علیه یه تبرکاً نسخه لر تقدیم ایلد و کاری استخبار اولنمشدر .

(۴) ابن عامردر . ۳۷ نچی هجری ده شهید اولمشدر .

ایدلمش ایش . اما ایاصوفیهده دخی بر خاص غرقهه سعادت ، علم شریفی ،
باشقی شریفی ، مصحفی عثمانی شریف هم باردور . سلطان محمد الفاتح بن
مراد رحمه اللائی زیارت ایدوب وجامعنی هم کوروب کوردک صونکره
محمد رحیم افندی کاکیاوب افطار قیلدوق .

۱ - شوال دوشنبه کون ایرته نمازی صونکنده قایق ایله دولمه بغچه طرفینه چقوب
اید شریف او قدوق . و بو کون ارده ضیاء الدین بن عبد الرافع المنکاری
هم اسحاق دعوت لرینه باردوق ونور عثمانی جامعنی زیارت ایتدوک .
۳ - ده وفا جامعنده ایکندی او قوب کیچه سنده شیخ سلیمان (۱) افندی ده
قوناق اولوب صحبت ایتدوک وایکنچی کونه قدر خانه سنده قالدوق .

۵ - ده سلطان سلیم جامعنده جمعه او قدوق . سلطان سلیم برنجی ، جامعینه
باروب ، سلطان سلیم و عبد الحمید حضرت لرینه زیارت ایتدوک . سید مصطفی
بن نجیب نام کمنه قلمی ایله ، سلطان سلیم قبه سینه یازامش توقز سطر بیت لرینی
نقل ایدوب آلدوم . جامع ده نساء سوره سندن بر قدر او قدوم . جمعه صونکنده
خطیب حافظ اسماعیل افندی ایله قایق ایله باروب زرهلی مسعودیه باخره سننی
تفرج ایتدوک . بنگ باشی عارف بیک افندی ، کورکزوب ، تفصیل ایله بیان
ایلدی . هم اوز مزه قهوه کتوروب ضیافت ایتدی . اوشبوه سعودیه زرهلیسی
آنکلیه ده اشلانوب بشیوز بنگ لیرا قیمتند ه ایش . قورال واسباب قیمت لری

(۱) شیخ سلیمان بن قدرة الله القندوزیدر . اصلی قوندز نواحی سننددر .
قراکولده طوغمشدر . آناسی طرفندن عبید الله ایشان قراکولی ویحی
ایشان ترکمانی برله قرابتی واردور . تخلصی « نقشی » در . حالا استانبولده
قرار ایتدکدر . ۱۲۹۸ سنه سنده استانبولده مهران مطبعه سنده طبع ایدلمش
« لغت چغتای وترکی عثمانی » نام اثر مفید اوشبو کمنه ننگ اولدر .

بوندن طش ایش . اورفنی ایله آشنا اولمغان کمسنه ایچون بونی تعریف
ایلمک ممکن دکلدر . عارف بیک بز لرنی خوش قبولایدوب ممنونیت اظهار
ایتدی . اسم لرنی صور اب آلدی . کلکان قایق لرنی قایتار رغه بیوروب
بزنی شاهانه لقی قایق لرنی ایله یباردی .
عسکر لرنی ایسه بزنی تعظیم ایدوب اوزاتوب قالدیلر . اوشبو کون شیخ محمد
افندی الادرنه وی کا باروب ملاقات ایتدوک . موی سفید کمسنه ایکان .
کندی نکز تشریف ایتدنکز ، بن اوزم وارہ چی ایدوم ، دیدی . بو کمسنه
شیخ الاسلام حسن بن عثمان فهیمی (۱) ننگ شاکردی ایش .
۶- ده شیخ الاسلام احمد اسعد افندی حضورنده اولدوق . خوش صحبت
ومجلس اولندی . صونکره عدلیه ناظری جودت پاشا (۲) حضرتلری ایله
کورشدوم . تکریم ایله قارشو آلدی . بیشکطاش و بک اوغلی طرفلرینه
باروب نقیب الاشراف سید سلمان البغدادی (۳) حضورینه کردم . یاش

(۱) ابو حیدر حسن بن عثمان بن حسن رحمه الله در . ترکیاننگ الوغ
علماسندن اولوب ایکی مرتبه شیخ الاسلام اولمشدر . محمد بن علاء الدین ابن
عابدین رحمه الله . بو کمسنه فی قره عیون الاخبار نام کتابنده ذکر ایدوده .
فاضل مرجانی حقنده حسن ظنی کامل ایدوکی روایة ایدولنده در . بنک ایکیوز
توقسان سکر سنه سنده . سکسان یاشنده ایکان وقتنده مدینه ده وفاتدر .

(۲) احمد جودت پاشا بن اسماعیل بن علی بن احمد بن اسماعیل بن احمد در .
بنک اوچیوز اون ایکی سنه سنده ذوالحجده وفات اولمشدر . زمان نزده مشهور
مؤلفی علمالرزمره سنندن معدود بر ذات ابدی .

(۳) بو کمسنه محمد بیرم بن مصطفی بن محمد ننگ شیخی اولدر . صفوة
الاعتبار ننگ بشنچی جزئی اونونچی فصلنده اسمی مذکور اولوب آخرنده
۱۲۹۹ سنه ۱۹ جمادی الاولی تاریخلر مکتوبی هم مطبوعدر .

کشی 'کورکام یوزلی' قامتی مستقیم غایت ده ظریف و ادیب کمسنه ایمش .
 عربی ، ترکی ، فارسی ، لساناری ایله فصیح سوزلرکا ماهر ایدوکی معلوم
 اولدی . بوننک حضورنده درویش بن ابراهیم الکردی البغدادی ایله هم
 کور شوب بیلشدو . اوشندان سید فضل بن علوی بن محمد بن سهل
 الحضرمی الشافعی منز لنده واردم . اوزی سلطان حضورنده اولندیغندن بزنی
 اوغلی قبول ایلدی . بو مجلس ده سید عبد القادر الجزائری ننگ اوغلی هم بار
 ایدی . بر قدر وقت اوتکاج سید فضل حضرتلری قایتوب کیلدی . خوش
 مجلس وصحبت هم اولدی . شوکانی (۱) ، بهوپالی (۲) لردن سوز اولدیغنده
 سید فضل حضرتلری وهاب لردیه تعریف ایتدی لکن اوغلی ، شوکانی ننگ
 علمی کامل ایدوکی ایله اقرار ایتدی . اوشبو زیارت ایتدکنز هرمتلو
 ذاتلرغه کندی تألیف لرمزدن هدیه لر تقدیم ایتدو . اوشبو کونلرده هم
 میرزا صالح افندی ضیافتنده بار دوق .

۹ - ده خارجه ناظری عامم پاشا و شریف مکه اولان سید عون بن محمد بن عون
 (شریف حسین ننگ برادر اولدر) ایله ملاقات ایتدوم . شریف جنابلری

(۱) محمد بن علی بن محمد الشوکانی رحمه الله در . غایتده عالم و فاضل کمسنه
 اولوب اقران بلکه اسلاف لردن تقدم ایلمشدر . یمن ده قاضی القضاة اولوب
 تصنیفاتی حساب خارجنده در . فتح القدیر اسمنده دورت جلد تفسیری
 هم باردر . اتباع لری مجتهد مطلق ایدی دیوبیان ایده لر . ۱۲۵۵ سنه سنده
 وفات ایتمشدر .

(۲) ابو الطیب صدیقی بن حسن الحسینی رحمه الله در . بهوپالده نواب اولوب
 بوننگ هم تألیفی کوبدر . دورت جلدده اولغان فتح البیان تفسیری
 بوننگ اثری در . ۱۳۵۹ ده وفات ایتمشدر .

ترکیچه بیلسده بنم ایله عربی سوزلشدی. فائده لو سوزلر ولدتلی
 صحبت لر اولدی. غایت ده عالم و فاضل ایمش. تاریخ، جغرافیه، هیئت، دن
 خبردار اید و کنی بیلوب عجب لندوم. ناظوره الحق نامنده تألیف مز وار
 اید و کنی ایشتد و کنی و مطالعه ایتیمه ارضوسی کامل اید و کنی بیان ایتدی.
 ولایت مزده کون، تون، قویاش چقمق و باتمق لری حقنده صوراشدی
 مملکت مز ننگ شاکردلری و عالم لری و عموما مسلمانلری حقنده کوب
 استفسار ایتدی. اور و پامعار فیننگ خلغمز آراسنده اولوب اولمادیغی حقنده
 سؤال ایتدی. بن هم آرامزده اولغان علم ننگ مرتبه سی، درس روشلری
 حقنده معلومات و یردم. هنر علماری ننگ آز اید و کنی، اولغان لری هم
 قاعده سز و تطبیق سز اید و کنی مسرتلنوب بیان قیلدوم. هیئت جدیده
 بر «مقاله م» وار لغندن خبر و یردم. بونکا فارشوبیله ایسه، مذکور مقاله نکز
 ایله ناظوره الحق فی قزانغه قایتقاج بنکا یبار نکز دیدی. دخی سز اوز نکز ترکی
 و قوم نکز هم ترکی ایدمی، آنلر ایچون یاز لان کتابلر ننگ ترکی تلنده
 اولمغی لازم ایدمی؛ اما سز اثر لرنکزی نیچون عرب تلنده یاز اسز؟ «دیدمی،
 جو ابنده» عرب لسانی علمامز و شاکردلر مز بیلر لر، اوشندانق باشقه
 ولایت لر کاکیتسه ده بلکه قار اوچی لر اولور ظن ایدوب عربی یازامز
 «دیدم. بوسوزمزی موافق کورب بلی عرب لغتی مشترک لسان در،
 دیدمی. چقارغه رغصت صور ادغنده بو صحبتدن طویمادم قایتونکزده تکرار
 کیلونکز دیدمی. عصر سعادتدن یراق قالمش ایسه کده الحمد لله شریفی
 ذریتمی کورب مجلسدش اولمق بزه هم نصیب اولدی؛ دیه خطاب ایتد کیمده
 غایتده منون اولدی. چقد قیده اور نندن طورب بر قدر مسافه اوز اتدی.

قولنی آلوب اوپدم وائرلندیکم مالدہ وداع ایلدوم . بو وقت لردہ معارف
 ناظری منیف پاشا معزول اولدی . شوال - ۷ - ده صدر اعظم قدری پاشا
 معزول اولوب ، سعید پاشا نصب اولندی .
 ۱۵ - ده پاپور ایله استانبولدن آیورلوب اسکندریه کا یولاندوق . کلیبولی
 چناق قلعه ، مدلی ، فی اوتوب ازمیرده توقتادوق . توقتاغان وقت ده ایرته
 نمازی اوقوب تمام ایتمش ایدوک . شوشی وقت ده بر ایرانلی کیلوب بندن
 قبله صورادی . بن کورکزکان طرف غه قاراب ایکی رکعت نماز اوقدی . قیام ده
 قوللر نی کندوک آستوینه قویب ایکنچی رکعت ده الحمد کا قل هو الله سورہ سنی
 قوشدی ور کوع دن مقدم قنوت اوقدی . اولتور دقنده ابن مسعود (رضی الله
 عنه) تشهد ی کبی اوقوب لیکن اولکی تشهد ده « وحده » کلمه سنی آرتدردی .

ازمیر

۱۲ - ده ازمیر شهر یته چقوب تفرج ایتمدوک . اسکله سی کوزال اولوب یونغان
 تاش جاییولکان . خوش مسافر خانه لری وار . تیسر یولنده بر آت ایله تراموی
 یوریدر . آذرن باشقه تیمر یوللری و کوزال دکانلری وار . ایشاک ، قاهر ،
 دوه لر ایله اوشنداق آربه و همال لر ایله هر تورلی نرسه لر تاشوب یاتهلر .
 فایتون و کار یته لردہ بار دیدی لر . بیک زینت لی سودا خانه لر و ماشینالو
 فابریک و زاودلر وار . یوزم ، انجیر ، پور تقال ، وغیر نرسه لری بیک اعلا
 هم فر وانلق . ایت نیک یخشی سی کوب . مسجد لر و کنیسه لری کوب و کوزال
 ایمش . کینک اورام لری بار ، کوبرا کی تار ایکان ، لیکن جمله سینہ تاش توشلکان
 قایق ایله باروب کیلمک بیک ارزن . یولده اجی ننگ سینف الله بن علی نام
 کمسنه اوچراب دلیل اولوب سیاحت ایتدردی . هم بر موی سفید کمسنه ایله

کورش در وقت 'یرد اش مز دیدی' بوقارت قورقورچیمکوب حضور قیلوب
 اوتورمقده ایدی. حال صوراشقان صونک بو کمسنه 'ضیاء مضافاننده قشمان
 امامی شراف الدین بن فخرالدین ننگ عمی شمس الدین حاجی ایدوکی
 معلوم اولدی. ۱۲۴۸ نچی یلده بخاراغه باروب بیش یل توردیغی بعدنده
 بو شهرکا کلمش ایمش. بالالری واحفادلری هم اولمش. دنیا سی ایرکن
 واسبابی مکمل ایدوکنی بیان ایتدی. دخی برای قصبه سی یاننده توغلی
 اولی ننگ حسن یار بن شاه مردان نام کمسنه کیلوب کورشدی. دلیل اولغان
 سیفی الله افندی کو ستجه دن هجرت ایتدوکنی سوزلدی 'اولده بای ایدوم
 حالا فقیر اولدم دیدی. جهعه اوقور ایچون مسجد کا کردوک. تحیة المسجد
 نمازنی اداء ایدوب بر جزء قرآن شریفی اوقدم. اوقدم قرآن شریفی غایتده
 خوش خط ایله یازلمش ایدی. بیت آخر لر فنده آیت تمام ایدولکان 'لکن
 رسمی سقیم اولوب وقف لر هم رعایه ایدولمکان کورلدی. هود (علیه السلام)
 سوره سنده «ولا تمسوها بسوء» آیتده «لا» کلمه سی قالغان هم 'ولا
 ترکنوا الی الذین ظلموا» آیه کریمه سنده «الذین» اورنینه «الله» لفظ
 شریفی یازلغان ایدی. بو ایکی یانکلشنی توزاندم. بو وقت ده بر کمسنه
 سنده دن قچقروب کهن سوره سنی اوقدی. کرچه وقف لر نی رعایه ایتمای
 ومد لرده افراط ایتسه ده 'باشقه جهت لری خوش ایدی. مناره اذانی وقتنده
 اوز ساعت لری هم بزم ساعتی ز آلتی غه اون دقیقه یتمکان ایدی 'امامنبر اذانی
 وقتنده آلتی فی صوقدی. منبری اون دورت باسقیچ ایدی. خطیب 'قولینه
 بر نرسده توتمای منبر ننگ یارومنده باسوب ایکی قولنی ایکی یاق توتقاغه
 قویوب اوقدی. فرض ده انا اعطینا ایله قل هو الله سوره لر نی قوشدی.

احتیاط الظهر نمازنی هم او قمادی . کر چه حمدنی تکرار ایتمادی ایسه ده « نشهد »
 دیو توارثکا خلاف قیلدی . از میر جامع لری بزم حقه بره ابره دن (۳۹۵) ننگ
 سکز دن برسی قدر مولد در . بونده جامع لرننگ محراب لری اوستوند
 « فلنولینک قبله ترضیها فول وجهک شطر المسجد الحرام » آیتی و دیوار لرنده
 « ان الصلوة كانت للمؤمنین (۱) کتابا موقوتا » آیتی یازلمشدر . اذان دن
 مقدم مؤذن لر صلوات ایتلر ، اما استانبولده فرض دن مقدم اوچ مرتبه اخلاص
 سورسی اوقی لر . جمعه دن صونک قرائت او قلمایدور .

۱۲ - قویاش بایوغان وقت ده از میردن کیتد وک . آندن ساقزغه ، آندان
 یونان ننگ معهور شهر لرندن برسی اولغان « شیره » شهرینه باردوق .

استانبول اهالی سندن بر یکت ایله بیلش اولوب تمام عربی سوزلب باردق . حسن
 خلق و عقل هم فراست صاحبی ایدی . مصرده دولت خدمتی ایدمه من دیدی .

❁ اسکندریه (P) ❁

۱۷ - ده پاپوردن توشوب قولدش بلای بن کمال الدین البخاری که نزول
 ایتد وک . بونده جامع نر بیک کوب اولوب شهوری ، امام بوصیری جامع سیدر
 هم ده بوجامع بیک کوزال و سلطنتلی در . قبه سی آلتی چوین باغانا اوستوند در
 یخشی پالاس لر توشلکان در . اورام لری ننگ کوبی طوغری هم تیکز اولوب
 تاش تزلکان در . فایتون و آربه لر بیک یخشی . خلق بیک کوب اولوب عربی
 سوزاشلر . اخشام او قور ایچون کرد کمز مسجدده شافعی لر ، فرض دن مقدم

(۱) آیه کریمه ایسه « علی المؤمنین در . بو اورنده بلکه سهو قلم ایله
 للمؤمنین یازلمش اولسه کراک .

(۲) بو شهر فی اسکندر رومی بناء ایلمشدر . بو کمسنه فی اسکندر یونانی دیب هم
 ایتلر . هجرة دن توفز یوز او توز بش سنه مقدم کلمش بر مشهور پادشاه در .

ایکی رکعت نفل اوقدی لر . فرض نمازنی تمام ایتکاج هرکم اوزنی سنت فی اوقوب
چقوب کتدی لر . امام ایله برکالب دعاء ایتک اولمادی . بوشهرده ، دنیال
(علیه السلام) لقمان الحکیم ، اسکندر ، سعد بن ابی وقاص مشهف لری ، دیب
عوام الناس ، زیارت ایدوب یوری لر .

۱۹- ده ابوالعباس جامعنده جمعہ اوقدوق . خطیب ننگ قولنده خنجال ایدی
حمدنی برکنه مرتبه ایتوب شهادتنی هم « اشهد » دیومفرد صیغه ایله ذکر ایتدی .
خطبه سی کوزال ایدی . فرض دن سلام ویروپ بر طرف غه توروب کیتدی .
۲۰- ده تهر یول ایله مصر غه کیتدوڪ . اور نمز ایکنچی درجه ده ایدی .
نیل یلغه سندن تیمر کوپردن اوتدوڪ . هر منزلک ایتکانده ، فلان منزلکا
یتهمز ، دیب تقروب باره لر ایدی . مسقوف ایله آدیس آراسنداغی یولده
تلغرام باغانه لرینه قویلغان رقم لرنی اوقوب باره در ایدوڪ . اما بویولده
آلای اوقور غه ممکن اولمادی بلکه باغانه لری کوزگه چاغلوب غنه قالادر
ایدی . قزو وتیز یروندن عجب ایتدوڪ .

❁ مصر القاهره ❁

۲۰- ده قاهره کایتوب حاجی کمال الدین حجره سینه نزول ایتدوڪ حجره سی
بیوڪ ایدی ، قرق سکر ، باسقچ ساندام . مصدره الوغ بنالر بیک کوب .
بو جمله دن برسی محمد علی پاشا جامعی در . بو جامع کرچه استانبول جامع لری
کبی زور دکل ایسه ده ، مصنع و مکلف و ذینت لوایکده بیان ایدر لک دکل .
ایچی وطشی تمام مرمر تاشندن یونوب اشلنکان . عقیق (احق) مثالنده
قب قزلدر . قبه سی تمام آلتونلنغان دور . دیوارنده عربی ، فارسی

بازولر وشعرلر کوب در . بعضی لری فی نقل ایدوب آلدوق (۱) کوشکنی هم
 کروب کوردک . آندهمهمی وکنیفی هم باغچه سی بار . بولمه لری بیک کوب ،
 هر قایوسنده اعلا پالاس لری جایولگان ، اوستال ، کنافی کروات ،
 کوزکی لری هیچ بیان ایدرلک دکل . اوزی ننگ (محمد علی باشا) تر به سینه
 کروب دعاء قیلدوق . جامع طرفندن قاراغانده مصر شهری تمام کورله در .
 نیل یلغه سی هم جایلوب یاته در . آندن جامع الساریه کا و آندن سادات بکریه کا
 واروب زیارت ایتدوک . اوشنداق شیخ شاطبی حضرتی ننگ قبرنده دعاء
 ایتدوک . بونلردن باشقه معروف عالم لری و مشهور ایرلر ننگ خصوص
 شریف لری و سیدزاده لر ننگ قبرلرینه باروب زیارت قیلدق . وتورلی
 جامع لری یورب کوردک .

۲۲ - ده دوشنبه کون مصر دن محمل (۲) شریفی ، توب آتوب ، موسیقی
 اویناب ، بارابان لری صوغوب ، غایت ده سلطنت ایله اوزاندی لری .
 اونیدی دوه ایله یباردی لری . بوندن صونک بر فرانسز آلتونینه فایتون
 یاللاب اهرام (۳) غه کیتدوک . اهرام لری کوب اولسه ده اوچ عدالوغ لری

(۱) نقل ایلمش شعری اوشبودر : وهل یاصاح یعرب عن علی : مؤثره
 دون البناء المشید ، فدع قصر عمان او اهرام هر مس : وایوان کسری ان
 اردت تهتدی ، ودع ارما ذات العماد ونحوها : وعرشا لبلقیس کصرخ مهرد ،
 ودع اموال الشام وانزل بمصرنا : وبادر الی هذا بایماء مرشد ،

(۲) مصر القاهره خصوصنده یازلغان کتاب لردن بو محمل ننگ کعبه شریفه
 کسوه سنی یوکلگان محمل ایدوکی فهملنه در . مذکور کسوه فی اوز اتقان کونده
 مصر اهلی ایچون بیرام اوله ایمش .

(۳) فرعون لرننگ مزارلرینه بناء ایدلیمش اولوغ بنالردر . مصرده
 اوتوز توقز عدد اهرام وارلغی روایة ایدولنه در .

براورنده در . بز لر اینک الوغ ننگ ایچینه کردوک . توبی کینک اوچی
 تار اولوب یراق دن آرش کینانی روشنده کورنده در . اما اوژی بیک بلند در .
 طشندن اوج طرفی دن جیاو باروب باسقیچ یصالغان . اونبش آرشین
 مقداری ، مذکور باسقیچ لردن بنکان صونک ایچینه کرله در . کرکان
 صونک کاهاتوبان توشوب کاهادوغری باروب بر بولمه کاکرله در .
 شول بولمه دن طشغه چقارغه ایکی یول بار . بونک ایچنده یوروب
 کورکان صونک خر مه ایله تاری ایکه کی ساتوب آلوب آشادم
 نیل بوینه اوتوروب صو ایچدم . شهر ایله اهرام آراسی ساعت یاروماق
 مسافه در : اون اوج چاقروم اولوردیللارینه ایکی تنکه هدیه ویردوک .
 یولنی دانبه مثالنده کوتاروب اشلکان ، هر اوج آرشین ده آغاج
 اولتورتقان لر . یول بوینده عسکرینه یورت لری اواسوب
 باغچه لری کوزالدر . اهاطه لری تاش قیبه و تیمر راشتنکه اولوب قابقه لری
 تیمر در . آرادن اوج قاتلی بر بنانک بر قاتنده اوج بوژ تر نه سانادم .
 بو سفر مزده مهودبک الفلکی کاقوناق اولدوق . عام و متواضع مجلسی
 خوش کهنه تابدم . بولمزده ابراهیم باشانک تمثالنی کوردک . بیوک
 تاش اوستینه چوین آتغه بندروب چوین دن قویوب قویغان ، بر قولنی
 سوزوب بر نرسه کورکزوب توره در . سقالی آغارغان باشینه فس کیان
 ۲۳ - ده تیمر یول ایله سویس کاسفر ایتدوک . زقازیق اسمو اورنده آربه فی
 آلماشدردی لر . مصر دن چققان آربه مز ننگ نومیری (۱۵۴۷) اولوب

صونکغی ننگ نومیری (۱۷۷) ایدی . روسیه آر به لر نده سکسان سکر
 کشی لك اورن اولوب) پیچ اولمغان سبیلی بونداغی آر به لر ده توقسان آلتی
 کشی لك ایدی . اسکندریه ، مصر ، سویس تیر یولی اوستونده زاودلر
 کورلوب قالدر . مصر دن کیتکان کونده سویس کا باروب یتدوک

سویس

سویس ده حاجی علی الخواقندی غه توشدوک . بونده اوج کیچ قوندوق .
 ایلولر رم (سنتبر) ننگ ۱۸ نده اغشام صونکنده دینکر کا کروپ غسل قویندوق
 بوشهر ده قبط هم نصاری لر غه خاص اوج بیعه و اهل اسلام غه خاص بیش
 جامع واردر . بر جامع غه کروپ نماز او قندوق . ایکی باسقیج ایله منه در . بر
 باسقیجی اون اوج قدم ایدی . اغشام ده شبع (شم) یاقمالی لر ایگان .
 ۲۴ - ده پاپور ایله یولاندوق . ایکنچی کون ایرته نمازی صونکنده اوستومده
 یالغوز بر قات جیلان اولدیغی حالده ، صو باسقیچینه باسوب یوسفی سور ه سنی
 او قوب باردم .

ینبع

۲۴ - ده ایرته ینبع بلد ه سینه چقه ب احمد بن علی اسلو کمسنه کا توشدوک .
 ایکی چمیدیه کا بر قوی ساتوب آلدوق . عرب لر ؛ باح دیب خر مه ، خبز دیب
 نان ، فطیر دیب بلن ، سمک دیب قزل ، زنگار ، یاشل ، چوار توسلی بالق لر
 کیتروب ساتوب یوردی لر . عرب خاتونلری ، کوزلر فی ، بورن لر فی آچق
 قالدروب اوج پوچماقلی قار انر سه فی یوزلرینه قاپلاب یوری لر . اول نر سه کا

دورت آلتون یا که آلتون لنگان کهوش تزکان اوله در . دخی الوغسی بز ننگ
اون ایکی مثقاللی اولچا و کبک ، قالغان لری بری برندن کچکنه مثقالقلر روشنده
فرسه لری مانکلای لرندن بورن اوچلرینه قدر تزوب توشکان اوله در .
مومین لرند . اوچ یا که دورت قات مرجان یا که صدف کبی فرسه تزوب سالغانلر
باش لرینه بورکانگان لر . بو بورکانچک کو براك قاره توس ده اولوب ایاقلرینه
قدر قاپلاغان در . اما خادمه لری ننگ یوزلری و کوکراکلی آچق و آباق لری
یبالانغاچ اوله در . بعض لری کچچه ده شعر هم ایتله لر . ینبع ده خانون لر حتی
کچکنه لری ده اورام غه چقمای لر ، کشی کاکورنمای لر ، تاوش لر فی ایشتمای لر
ایکان . ینبع اسکله سنده هیت کاتاش تزکان . اورام ده دینکز بوبلاب نچه اورنده
بغدا ی او یوب قویغان لر ، کجه آشاماسون دیب (۱) عرب لر بغدا ی ننگ
اوستوینه منوب اولتورغان لر . ینبع ده چمن بیک کوب لکن اچی تسلامی لر .
بولمه مزکا بر که سنه کروب چای ایچوب چقدی بونی کورب مصر دن
کلکان چرکس شاکردلری عجب ایدوب ، ماشاء الله اول ابراهیم پاشادیدی لر .
ینبع ده آی کورب هم تکمیل ایله ذوالقعد . باشی چهارشنبه کون اولدی .
۲ - ذوالقعد ده فیض الله هم زمین الله لر ایله قبرلک کا باروب حاجی حسین
(۲) بن یوسف قبر فی ازلب ، تاش لر فی تفتیش ایدوب یوردک . لکن

(۱) آنده هم کجه خو فی بار ایکان

(۲) بو کوسنه قزان ننگ ایسگی فکرلی یعنی ولوسپید طائفه سینه باشقه
اولان لردن در . ینگل ترکیک ایدوب و کوب مالنی اوزی تابوب وارثلر فی
بای قالدرمش و خیرات ایچون کوب ، مال صرف ایلمشدر . بنگ ایکوز -

یازغان تاش لردن تابا آلمغاچ بر قبرنی اوشبو اولسه کرک دیب قرآن اوقوب
باغشلا دو ق . الله تعالی قبول و روحنی شاد ایلسون .

۳- ده جمعه اوقدوق . خطیب ، الحمدنی برکنه مرتبه ایتوب ، مفرد ایله
« اشهد » دیدی . خلیفه لر (رضی الله عنهم) فی ایکنچی خطبه ده ذکر ایتدی .
بخشی و مرغوب دوش ده اوقدی .

۴- ده راشد ، عید (۲) اسملو کهنه لر فی دوه لری ایله یاللاب مدینه کا
کیتدولک . دوه بر ساعت ده بنک اوچ یوز آلمش آدم اتلی ایمش .
اما شام کروانی ایله وار دقمز ده شام دوه لری ننگ بنک اوچ یوز آدم
آتلا دق لر فی سافادوم . صحرا ده الوغ و سانچکلی آغاچ کوروب بر عرب دن
اسمنی صورادم « شیر » دیدی ، ینه قایتاروب « طاح » دیدی . بئر سعید
دیگان منزل کا یتکاج خسته لندم .

۷- ده جدیده ده اولدوقی . بسونده بیوک تاو باشندن چیشمه اولوب
آغوب چققان صوبار ایگان . صوی اسسی هم قوتلی بولوب آغه دور .
بعض لر بوئی زبیده (۱) یورتگان صودیپ روایت ایتدی لر . ایرتد

سکسان برسنه سنده حج دن قایتونده وفات در . ملت فی اونتمغان بای لر فی
ملت هم اونتماز . شوننگ ایچون فاضل مرجانی هم ازلمشدر . بز دن
صونکفی لرده اونتماسونلر ایچون بز هم بواورنده یازوب قالدره مز
(۱) عجب مبارک اسم لر دوغری کلمش ایمش .

(۲) بو زبیده ، هارون الرشید خلیفه ننگ خاتونی در . کوزال لکده ، فصاحت
وبلاغت ده نظیر سز اولمشدر . اوشنداق تقوی و دیانت بابنده برنجی
درجه ده اولوب سخاوتی هم فوق العاده در . عین زبیده اسملو یلغنه فی
هجازده یورتدکی کبی تبریز شهر فی هم بناء ایلمشدر ۱۱۶ هجری ده وفاتدر

نمازنی اوقوب آزرناق یوقلاب هم تیرلکان ایدم . شونده حاجی اشمحمد
 اسملو قزاق کیلوب قولمنی آقرن غنه هم اوزافلاب اودی . شونده قولم
 هم بیک راحت لندی . صونکره مدینه اهلندن حاجی شعبان بن عبید اسملو
 کمسنه برلیمون کیتورب دخی آق یب صوراب آلوب آنی بر نچه قات
 ایدوبیدی اورندن تبونلاب رقیه قیلوب اونک قولمه بیلادی . ایداش
 لرمز ، بو ذاتنی ینبعده ابراهیم پاشا ایله کرکان ایدی دیدی لر ، لکن
 بنم خاطرمده قالغان ایش . بو کمسنه ننگ بزکاکوب فائده سی اولدی .
 خصوصاً دوه چی لر که « بونلر یخشی کشی لر ، خدمت ایتونکرز رنجتیمانکرز »
 دیب تاکید ایله تنبیه قیلدی . اوشبوکون هواده ملایم اولدی هم آزرناق
 ینکلیگان کبکده اولدم .

۹- ده بئر عباس ده بزم اوستومز که ، مکهدن چقغان قافلہ کیلوب توشدی .
 ینبع ایله مدینه آراسی بیک تیکیز تیمر یولیا که تراهوی اشلاتور که بیک ممکن
 هم اونکقای . چیتده بولغان عرب قریه لرندہ ایرته نمازینه ایتکان اذان
 لری شاولاب ایشتولوب توره در .

۱۱- ده مدینه منوره که یتوب قربان علی (۱) حاجی تکیه سیننه توشد وک .
 بنی « سدیہ » دیگان نرسه که اولتورتب دورت کشی کوتاروب آلوب کردیلر .

مدینه منوره

۱۳- ده دوشنبه کون او ایله نمازندن مقدم حرم شریفی که باردم . روضه

(۱) قزان ننگ معروف سودا کرلرندن قربان علی بن مرتضی بن اسماعیل
 بن یوسف ابن برنای در . علم ایله مالنی جمع ایلمشدر . کرچه داچه بناء
 ایلمدی ایسده مدینه ده الوغ تکیه صدقه ایلمشدر ۱۲۶۶ ده هج ایدوب
 ۱۲۷۵ ده وفات وقزان ده مدفون در .

مطوره ده ایکی رکعت نماز او قوب مرقد شریفی که وباشقه اورن لرغه زیارت
یتدوم . بر اسطوانة استونده اولتوروب حال جیدوم . یاروم ساعت
صونکنده اذان او قلدی . محرابغه یاقن اورنده نماز او قدوم .

۱۷- ده ایرته نمازینه باردوم . شافعی ، مالکی ، حنفی ، لر جماعت اولوب
مذکور ترتیب ایله او قلدی لر . جمعه ده هر ایکی خطبه ده « اما بعد » فی
ایتوب خلیفه لر فی ایکنچی خطبه ده ذکر ایتدی .

۲۰- ده عزه الله بن عبد المجید الشردانی دعوتینه اجابت ایتدو . بیک
اعلا پلاو ، اویرا ، ایت ، چای ایله ضیافت ایتدی . استانبول دن چقدقدن
صونک بو روش ده لنتلی نعمت یی کمزیوق ایدی . اوشبو کون اخشام
نمازندن مقدم ، بن فقیر کثیر الوزر والتقصیر آق جبه کیوب ، بیلمه یا اولتی
بیلاب حجره السعادة که کردم . بر نچه قندیللر که سراج یاندردم . رسول
اکرم افندمز (صلی الله علیه وسلم) که وحضرت فاطمه غه سلام و یروب
دعاء قبول بچقدم . ایکنچی کون ایرته نمازنی شافعی لر ایله او قدوم . مسجد
شریفی که خاتون لر هم حاضر اوله لر .

۲۲- مدینه ننگ باب الشام اسمو قاپوسندن چقوب حضرت عثمان
قیوسینه باردوق . شونده هم شام قافلہ سنی قارشو آلورغه دیب مدینه
حاکم صغی پاشا چقش ایدی . یخشی پالاس لر جایولکان ایدی . مکه
مکره دن شریفی عبد المطلب طرفندن وکیل اولوب شام قافلہ سینه
قارشو کیلکان ذات اولتورغان ایدی . بوذات اوزی شریفی لر دن هم

مکه شریفی عبدالطلب ننگ کیاوی ایمش . صفی پاشا ایله کورش وک .
 پالاسغه اولتورتوب قهوه ایله ضیافت ایتدی . اوشبو مجلس ننگ مهابت
 وسلطنته کونکلم تولدی . اوزمنی ضبط ایده آلله یغلام .

مدینهء منوره تیکز اورنده تاولری هم تاشلی دکل . توفراقی قزلراق لکن
 قاتی دکل . هواسی خوش هم ملایم . آرپا ویاسحق کبی نرسلر فی ساچوب
 اوسدره لر . مدینهده بیک فروانلق . رمان ، خر مهاری بیک اعلا .
 نان بیک ارزن . ایت اوچسز . قاتی لذتلی ، سوت کوب . لیراعساب
 ایله استانبول ننگ بر غرشی بونده غرش یارم قیمتندہ استعمال ایدولندهر .
 شام قافلہ سی ننگ آت لری یخشی ، دوه لری ایری . تحت روان وغیر
 اسباب بیک مکمل . مدینهده اولغان حرمتلو اورن لری ومبارک مشهد لری
 یوروب زیارت ایتدوک ودعاء لر قیلدوق . دوست لر واحباب لر ننگ
 ضیافت لرنده اولدوق . مدینه ننگ اکابر لری ایله کورشوب صحبت
 ایتدوک . مغارفه پیدا قیلوب استناده ایلدوک . بو جمله دن حسن فهی
 بن عثمان ابو حیدر در . (۱) ودغی شیخ محمد مظهر (۲) بن احمد سعید
 الهندی الحنفی در . دغی شیخ آخوندجان بن عبدالهادی البخاری (۳) در .

-
- (۱) بو کسنه بولوب اوتوش شیخ الاسلام دور . ترجمه سی ذکر ایدولدی .
 (۲) مشایخ نقشبندیهده معروف وه شهور ذات ایدی . بنگ اوچ یوز
 برنجی سنهده وفات ایتمش در .
 (۳) بو کسنه عالم وفاضل بر ذات اولوب حاضرندہ طائفده سلامت
 دیب بیله مز .

ابراہیم افندی شیخ عبد الجلیل المدنی سید عبد القادر بن احمد الحنفی الطرابلسی
مفتی محمد الروالی ،
موسی افندی ، مدرسہ کیلار امینی شیخ خلیل بن ابراہیم افندی ، محمد عماد الدین
النور کابی ، وغیرار . شیخ مظهر حضرتاری ، جمعہ دن صونک قبر شریف کا
قارشو توروب بنم ایچون خیر دعاء ایلندی .

۲۵ - دہ شام کروانی ایلہ مدینہ دن سفر ایلدوب آبورلدوق . ذوالحایمہ (۱)
دیگان اورندہ احرام قبلدوق . قافلہ دہ حج امیری سعید پاشا ایدی .
توقتار وکیدر ایچون ہم ہر نماز وقتی ایچون توب آتالار . نظام عسکری
کیچہ دہ قراول تورہ در .

۲۸ - دہ (۲۱ تشرین اول) جدیدہ دن اوزدوق . بوندہ خر مہ باغچہ لاری
کوب ، مسجد و منارہ لاری بار . اوشبو کون بیک قزو اولدی . قاب ایچندہ
بولغان قاتی شمع (شم) اریدی . طستار ، توتالماز درجدہ قزدی .
۲۹ - دہ صنراہم بدردن اوتدوک . اصغرا دہ خر مہ ای کوپ ، مسجد لار

بار کوپ نرسہ کتورب ساتندی لار . بدردہ ہم بالی ساتوب یوردی لار .
شوننک ایچون دینکز کا یاقن دردیپ ظن ایتدوک . بدردن اوزغاچ اونک
طرف دہ اولغان تاوار بتدی . صول طرف دہ اولغان لاری ہم یراقلاندی .
آیاق آستی قم غہ ایلندی . ییل ایلہ دینکز ہواسی کیلہ ایدی . ۳ ذوالحجہ
(۲۵ تشرین اول) رابع غہ یتدوک . خاتونی قزی وجہلہ اہالیسی قافلہ کا

(۱) بو اورن فی حضرت علی کا نسبت ایلہ بئر علی دیپ ہم ایتہار .

قارشو پنهان لر ایدی . عسکر موسیقی اویناب کردی . بازارنده قافله
 خلقینه کراکلی نرسه کوب ایدی . بو رابع شام اهلی نناک میقاتی اولغان
 جهننه (۱) دوغر و سنده ایکان . شو نناک ایچون مدینه خلقی نناک کوبسی
 بو اورنده عمر^وم اوله لر ایکان . بو عمل نناک درست لکینه امام اعظم (رحمه الله) دن
 روایتهم بار ایکان . وادی فاطمه اسملو منزلده وقت مزده بیک بولوت هم
 ییل اولدی . کواک و کراب یاشن یاشنلدی ، ازراق یغهورده بولدی .
 ۷ - ده چهارشنبه کون (۲۹ تشرین اول) مکء مکرمه کا کر دوک .

❁ مکء مکرمه ❁

لازم و تیش اولغان مناسک و عبادت لر فی سلامت لک ایله قیلدیق .
 ۱۵ - ده اهرام دن چقدوق . اما عجم لر بز دن صونک عرفات ده دغی بر کون
 قالوب او نبرنده اهرام دن چقدی لر شریف عبدالمطلب حضرتلری سیاست
 ایله یوردی بارغان اورن لر نناک توب لر آتلوب ، نظامی عسکر موسیقی اویناب
 قارشو آل لر ایدی . مسجد الحرام غه « باب عتیقی » دن کرکانده اون ایکی باسقی
 توبان توشلوب کرله در کعبه الله ، جنوب کارکن یمانی زاویه سی ایله توره در .
 هر مین ده حج وقتنده اخشام دن مقدم سراج (شم) یاندره لر . بیت الله ده تون
 بوینچه یاندر لوب ایر ته نمازی صونکنده سوندرله در . ایرته نمازی
 شافعی مالکی ، حنبلی ، حنفی ، اوشبو ترتیب ایله اوقی لر . اما حنبلی لر بیک
 آز اوله لر . هم مکء ده کنه ایرته نمازی اوزلری اوقی لر . اوشندان مالکی لر ده
 بعض نماز لر فی غنه اوزلری اوقوب باشقه لر ده کوبرالک حنفی کا ایاره لر .
 (۱) جیم صونکنده حاء ایله در . قدیم اسمی « مهیعه » ایدی .

مدینه ده غنبلی لریکا مخصوص جماعت نمازی یوق . حنفی و مالکی مؤذن لری
 ربنا لك الحمد « و شافعی لری « سمع الله لمن حمده » دی لری . مالکی و شافعی لری
 قامت کلمه لری نی برار کنه ایتوب مالکی لری قیام ده قوللری نی یباروب
 توره لری شافعی لری کوکراک آستوبنه باغلائی لری هم رکوع غه بارغانده
 قایتقاندہ قول کوتره لری و ایرته نمازی ننگ ایکنچی رکعتندہ رکوع
 صونکنده « اللهم اهدنی .. » دیکان قنوت دعاسنی ققرب اوقی لری . دخی
 امام آرتنده قرأت قیلہ لری . اما ایرائی لری ، تکبیر لری ققرب آیتوب قوللری
 قولای یومشاغی برابرینه کوتاره لری . تکبیر تمام اولدیغی ایله قول
 باغلاب ، جهر یه نماز لرده بسم الله فی فاتحه دن هم سورہ دن مقدم ققرب آیتہ لری
 هر ایکی رکعت ده اخلاص سورہ سنی اوقی لری . رکوع ده « سبحان الله » دیپ
 اوچ مرتبه و سجدہ ده « سبحان ربی الاعلی و بحمدہ اللهم صل علی محمد و آلہ »
 دیپ آیتہ لری . سجدہ دن تورغانده قوللری براز کوتاره لری . قرأت لری
 سارت قرأتی قیلندن ضعیف در . لکن هر آیتہ ده وقف ایده لری . اذان ایتد و کلری
 سنت وتر اوقد و کلری کورمادم (۱) .

۱۹- ده دوشنبه کیچه سندہ یستودن صونک بن فقیر هم فیض الله ایله زین الله
 برابر کعبه الله ایچینه کر مک ایله مشرف اولدوق . مکه مکرمه ده محمد بن علی
 بن ابراهیم النازلی ، رحمة الله بن خلیل الرحمن الهمدی ، محمد بن احمد القونیوی
 (۱) کوردکنز شیعہ کتابلرنک اذان واقامة ننگ سنت آید وکی بیان آید لشدن . فقط
 اذان واقامة لرنک ازغنه باشقلق باردور . شوننگ ایچون بوخصوصده اوزلری ننگ
 کتابلرینه مراجعت لازم اولور .

ایله کورشدم . محمد بن احمد القونیوی اوزی ازلب کیلدی ، صحبت
ایدرکا مشتاق ایدوم دیدی . قزان و بخارا علماسی و باشقه احوال حقنده
کوب نرسه لر صورادی . عربی سوزلشه در . قیافتی و باشقه حاللری عرب
علماسینه بیک اوغشانان ایدی . اما شیخ رحمه الله ننگ مدرسه سینسه اوزه
باروب کورشدم . برادریم صدرالدین فی ، تا و ایلی ننگ کمال الدین فی
یولداش ایتکان ایدم . اوشنداق نجم الدین ، صلاح الدین ،

طرخانلی ضیاء الدین احمد (۱) افندی لر هم برکباردی لر . رحمه الله افندی
شادلق و بیک ممنونیت ایله قبول ایتدی . چای حاضر لتدی . خطاب لر فی
«سیدی» کلمه سی ایله قیلدی . صحبت مز خوش مجلس مز فائده لی اولدی .
عرب و فارسی سوزلدی بر نسخه «ازالة الاوهام» و بیش نسخه «اظهار الحق»
(۲) کتاب لر فی هدیه ایتدی . اظهار ننگ دورت نسخه سنی مستحق کمسنه لر کا
ویررسز قانغان ایکی نسخه سی بزدن اوزنکرکا یادکار اولسون دیدی

﴿ قایتمق ﴾

۲۵- ده اغشام صونکده مکه کا وداع ایدوب آیورلدوق . بر ساعت بقدری
ییاو باردوق . ایکنچی کونده جده کا یتوب دولت علیه ننگ قیصریه اسملو
پاپورینه کر دوک . اوچ کون صونک حرکت ایدوب کیتدوک .

(۱) احمد ضیاء الدین شمس الدین الطرخانی اوله در . عبدالنصیر بن محمد البووی
طلبه سند در اوتوز توقز یاشنده وقتنده ذوالحجه ده ننگ اوچبوزید نجی سنده
مکه ده وفات ایتمشدر . فاضل و شاعر هم ادیب بر ذات ایدی .

(۲) اظهار الحق نسخه سی ترکیچه و فرانسزچه و باشقه لسان لرغه هم ترجمه ایدلمشدر ا

۲۷ - ده طور سینا غه یتدی وک . بونده هاجی لرنی کرانتین ایچون چقاردی لری .
 طور سینا شاپ دینکزی بوینده ، عصر تصرفنده ، چده دن کلکانده
 اونک طرف ده دور . ایکی اوچ عدد تاش بنا لر هم کورلدر . سافلار ایچون
 عرب عسکری و بر واپور لری توره در . ایکی کونده کرانتین مدتنی تمام
 ایدوب کیتدی وک . بر قز لباس بز ننگ حیره مزکا کروپ اوزی ننگ مصحنی فی
 چقاروب (هو الذی خلق الأزواج کلها وجعل لکم من الفلک والانعام ماتر کبون)
 آیتنی کور کزوب تفسیر فی صورادی . بن ایتکان صونک شو نکارضالق علامتی
 کور کزوب چقدی . لکن بو کومسنه ، اوز منه ب لرنچه نمازی رعایه ایدوب ،
 دعالرنی درست اوقوب ، قرآن شریف آیه لرنی مناسب اورن لرنده
 اوقد وقندن بخشی عالم در دیب حساب ایده ایدم حاجت اولوبهی صورادی
 حاجت اولمای می صورادی ، معلوم اولمدی . سویس اسماعیلیه پورت
 سعید : شهر لرندن اوتوب کیتدی وک .

۱۲ محرم ده (۱۲۹۸) از میر کا کیلد وک . از میر ده توشه چک حاجی لری ،
 نرسه لرنی چیوب ، اورن لرندن کوچ ، قایتوب یتدی وک ، حاضر چقامز
 دیب شادلانوب کیلد وکلرنده ، کرانتین ساقلامق لازم ایدوکی اعلام
 ایدولدی . بونی ایشدوب خلق بیک مایوس اولدی لر . آنکسزدن بوندای
 مشقت چقوینه بیک کونکلسزلندیلر . خصوصاً بز ننگ ایداش زین الله
 حاجی ، منزله دن قالورمن ، دکاننی باشقه کشی آلور ، دیب خفالنندی .
 بورا حت سز خبر ننگ سببی بیله ایش ؛ بز دن مقدم کیلوب برانکلین
 واپوری

واپوری کرانتین کا قویلغان ایمش • ایمدی آنی قویغان صونک قیصریہ فی
 هم قویہقی لازم گلش • چونگه برسنی قویوب ده ایکنچسنی آزاد ایلمک مناسب
 کورلمش • حال بوکه قیصریہ ده سلامت لک غالب اولدیغی حالده انکلیز
 واپورنده غسته لک غالب اولمش • آنک ده سببی ایسه اوزینک فنا و بوزق
 صولر ایچرتوب کیلوب ، حاجی لرنی یغموردن ساقلائی آلمای یوشلاتوب
 صوق اثر ایدوی اولمش • قرق سکز ساعت مدت ایله کرانتین که چقاردیلر •
 اما بعض کمسنه لر ایله بن قالدوم • معلوم مدت فی تمام ایدوب حرکت ایتدوک •
 ۱۳ - ده جمعه کیچه سنده آی تمام طوتلدی • خسوف نمازی اوقدوق • هم
 ناظوره ایله قاراب باردوم • پاپور قوری غه یاقن باره ایدی • دینکز
 بوینده بولغان قریه لر ، باقچه لر کورلوب قاله لر ایدی •
 ۱۴ - ده کلیبولی فی صولده قالدروب اوتدوک • جامع لری کورلدی •
 بزینک کورشی حجره سزده محمد اسملو بر زنجانی بار ایدی • کیومی ایله
 عرب که اوغشاغان اولسه ده تیلی ترکی ایدی • اوزنی شافعی مذهبنده دیگان
 ایدی ، لکن سنلی لکه ده ، شیعی لکه ده قاتوشمدی • تبریز قزلباشلری
 بو کمسنه فی زنجان ده امام دیدیلر • اوستالده بر کتاب مطالعه
 ایدوب اولتورغانونی کوروب بوروش ده سوزلشدوک :

بن - بونه کتابی ؟

زنجانی - عبر •

بن - شهاب الدين العسقلاني (۱) اثرى مى ؟

زنجانلى - يوق، دكل .

بن - قايو فن دن ؟

زنجانلى - تاريخ دن .

بن - آلاى ايسه ، ابن غلدون (۲) نذك « عنوان العبر وديوان المبتداء

والخبر فى اخبار العرب والعجم والبربر » نام كتابى اولور .

زنجانلى - بلى . بو كتاب سزده بارمى ؟

بن - كوب نسخه لرى بار . بوجوابمه قارشواؤل جلدنده اصحاب اختلافى

حقنده برسوزنى فهملاى آلامين ، بلکه سن کورکان سن ديب کورگز مکچى

بولوب كوب آقتردى ، اما تابا آلامدى . حاجى زين الله ، اول كشى

اوزنى بيك الوغ طوته در ، خلق بنى هم بنم اسمينى بيلمايلر ، اما استنانبول غه

بارغاج صوقر سليمانى تانتور من (۳) ؛ ديب ايتهدر ، ديوحكايت قيلدى بوكمسنه

قارى عبد الحميد البخارى القزلبجارى غه اوچراب مملكتنى صوراهش .

(۱) بوكمسنه ابوالفضل شهاب الدين احمد بن على العسقلاني الشافعى اوله در

۸۵۲ دە مصرده وفات ايتهدر . مصنفاتى كوب اولسه ده « عبر » اسملو

كتابى بارلغى كورلمدى . شوننك ايچون فاضل مرجانى نذك بو سوءالى نذك

سببى بزرگه معلوم اولمى .

(۲) ابوزيد عبد الرحمن بن محمد در . ۸۵۶ دە وفات در . بوكمسنه نذك

ترجمه سنى بيلمك ده ، الوغ علمدر .

(۳) تاريخ بيلكان كشيركه بوننك بوسوزيننك حكمتى معلوم در .

قاری تاشکندی، دیب جواب ویردکنده، تاشکندی هم بخارا خلقی مسلمان اولدوقلری حالده شیعه لر نی ساتمق نی نه وجه ایله درست کوره لر دیو بحث ایلمش. قاری، شیعه لر صحابه لر نی سب ایدولری (۱) سببلی کافر اوله لر، شونک ایچون ساتمق درست دیدکنده آلائی اولسه آنلر مرتد اوله لر. مرتدنی ساتمق درست دکل دیب، قاری نی الزام ایلمش. اجماع ننگ حجة ایدوکنی انکار ایتدو کینه قارشو ملامصطفی سوزلب قاراسده، سزده علم یوق، بارهنرنگز تقلید، دیمش (۲).

۱۷ - ده استانبول غه ایتدوکل.

ایکچی مرتبه استانبولده

بر دکانده خواقندی میرزا عبد الرحیم اسملو کشینی کوردم آندن خدایار خان احوالنی صوراشدوم. حاضرنده بغدادده دیدی.

۱۹ - ده منیف پاشاغه ملاقات ایتدوم. مجلسنده اوزاق وقت قالدوم. بیک فاضل و کامل ذات ایلمش. بش توری لسان ایله سوزلرگا ماهر ایدوکنی بیان ایتدی. عرب، فارسی لغتنده اولغان اقتدارنی بز هم بیلوب تحسین ایتدوکل. حتی که بری سکز وایکچسی دورت یاشده اولغان اوغللریننگ فارسی بیلدوکلری معلوم اولدی. الوغ اوغلینه فارسچه « افندی ننگ قولنی اوپ » دیدوکنده گلوب بنم قولمنی اوپدی. کیچی اوغلی ایله بیله سوز اولدی.

(۱) بو حوقده تیلنی ایرکن یبارهک مناسب دکلدر. چونکه بوشی شیعه لر قاشنده لازم عمل دکلدر. سکوت ایدوچی لری کوبدر. آنلر ننگ اوز کتابلری ایله اشنا اولمقلمز اقتضا ایدر.

(۲) بیک درست ایتکان.

پاشا - چه می خواهی ؟

بالا - پول می خواهم

بن - پول می خواهی یا پاره ؟!

بالا - پول می خواهم .

پاشا - پاره دهم نمی کری ؟!

بالا - می کرم .

خانه سنده بر الوغ آیو آباق اوزرینه باسوب طوره ایدی . بونی روسیه
ایمپراطوری آطقان ایمش . ایمپراطور طرفندن ، دولت علیه ننگ پیتیر بورغ
ایاچیمی خلیل پاشاغه هدیه ایدلوب ، خلیل پاشا ایسه منیق پاشاغه ویرمش
ایمش . خادہسی ننگ توبان قاننده طعام بیدوک . اوست قاتینه بنوب قهوه
وچای ایچدوک . خانه اسبابی بیک مکلف و تزو آلتونلی اوستال واورند قلمر
کوروب عجب ایتدوک (۱) . مرمر تاشندن اشلکان ، برخانون صورتی
هم کوردک . بلکه بزنگ بو خصوصده اولغان معرفتمزنی بیلهک ایچون بولسه
کریک ، بزندن « بونه بهانورر » دیب سوآل ایتدی صوتکندن اوزی ایدی
بنک تنکه قیمتندہ ایدوکنی بیان قیلدی . گاه عربی گاه فارسی ، گاه ترکی
سوزلدی « سر الیال فی القلب والابدال » نام کتاب ایله ، بران یلیاسیامت
نامهسی ، نام کتابنی هدیه ایدوب بنکار ایددی . بز بوننگ خانه سنده ایگان
وقتمزده کیلوب کروب چمنوچی کشی لریکوب اولدی . بونلر آراسنده
بعض بر معتبر والوغ ذات لری کورلدی . کیتکان وقت مزده اوزانوب
ایشک کا قدر کیلیدی . نه کتاب کریک اولسه ده مکتوب ایله بیان ایلسه نکز
توقفسز کوندر رمز دیدی .

(۱) سزدن صوتک بوندای تکلنی وموده لر ، قزانلی لرده هم ترقیبه دیب ایشلمز

۲۵ - ده شریف حضرتلرینه (سید عون بن محمد بن عون) بار دوم . بونک حضورنده صادق پاشانک (۱) وکیلی بار ایدی . دخی بر آق . قاللی کشی کیلوب شریف ننگ قول وایتا کله نی اوپدی . شریف حضرتلری بونکار ، ذات عالی نکزدیو خطاب ایدوب سوزلندی . صونکندن بیلدم بو کهنه عزت افندی نامنده بر ذات ایهش . اچی قهوه ایچدوک . کیتد کیمز وقت ده شریف حضرتلری ایشک طوقه سنی طوتب طور دی .

۲۱ - ده استانبول دن واپور ایله کیتدوک او چونچی کونده ادیس ده او اوب شول کون هم ماشینه غه اولتور دوق .

۲۷ - ده نیژنوی کا یتوب ، وچته یعنی چانه و آت ایله قزان غه یوللان دوق .

۳۵ - ده (۲۵ کانون اول) شنبه کون ایکندی دن مقدم قزان غه قایتوب یتدوک . بر نیچی مسجد احاطه سنده دوست لر و اهالی ایله کورشدوک . مسجد کا کروب ایکندی او قوب خانه مز کاقایتوم . اهل و اولاد ایله کورشوب الله تعالی حضرتینه حمد و ثناء ایتدوم .

﴿ بتدی ﴾

(۱) تونس ننگ محمد صادق پاشا بن الحسین در . ولادتی ۱۲۲۲ سنه سنده اولوب یتیمش بش یاشنده وقتنده ۱۲۹۷ سنه سنده تونس ده وفات در . اورنینه علی نام قارنداشی والی اولوب فرانسز همایه سنی قبول ایله شد .

فاضل مرجانی ننگ فسقہ چہ

ترجمہ سی

شہاب الدین ہارون بن بہاء الدین بن سبحان بن عبدالکریم المرجانی
 القزانی البلغاری رحمہ اللہ تعالیٰ ۱۲۳۳ سنہ ۷ شہور ربیع الاول ۷۵۷ طوغمشدر
 زمانہ سی ننگ معتبر عالم لرندن استفادہ ایدوب حرمتلو مشائخ لرئی
 کوروب صحبت ایتمشدر . (۱۲۹۵) دہ قزان شہرینہ کیلوب برنجی مسجد
 حضورندہ امام ، خطیب ، مدرس ، محتسب آخوند ، اولمشدر . (۱۳۵۹) دہ
 شعبان (۲۸) دہ یتمش دورت یاشندہ ایگان وقتندہ بو عالم کاوداع ایلمشدر .
 قبری قزان مقبرہ سندہ در شعر ، آدم ننگ عمری اکر بنک ییل اولورسہ عاقبت
 ' دم کلور صان بر کیچہ عالم دہ مہمان اولمامش ' شہاب الدین حضرت
 آچق یوزلی ، الوغ بدنلی ، خوش سوزلی ، وقارلی ، اوشنداق علوم اسلامیہ دہ
 ماهر ، علم انشاء ، تواریح و ادبیات دہ حظی وافر اولمشدر . عرب شعر لرندن
 کوب شی لر ، کشاف ، بیضاوی ، مدارک احیاء ، کبی اکابر اثر لرندن چوق
 نرسہ لر حفظندہ اولمشدر . کتب اسلامیہ فی تنقید ، واوزی ننگ قومی ایچون
 خدمت ایلمک فی مسلک ایلمشدر . بیله یولندہ اولغان کمسنہ لر ننگ نہ کبی
 مشقت لر و عننت لر ایله مبتلا اولہ چقاری معاوم در . شو ننگ ایچون بو ذات ہم
 زمانہ ننگ بیک اچی تشلا لر فی کورمش لکن توزمشدر . عالی فکری ، ثباتلی
 قلمی ایله برلشوب تا اولکان کونہ قدر بہادر عسکر کبی حرکت ایلمشدر .
 ملت وقومہ زکا خدمت ایلمک فکرندہ اولغان حرمتلو دوست وقارنداش
 لر مزکا بوننگ حالی ہر وقت دہ کوچر کچ واورناک اولہ بیلور .

﴿ رضاء الدین بن فخر الدین ﴾

تصانیف یلدہ میلاد دہ ۱۸۱۶ گھ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

برادر کرامی عزیز زینت اراک می مدظلیم که غم جمیع اهل بیت و هواخواه و مستند دارنتر ^{لا شکر الا الله} و مستند او علیه السلام
وندتخصی لاریز ^{لا} ایدیع ایدوله بعد اسلام کتبه اسلام جانب فقیر لری مع جمیع مستند ان مصحوب صحت دستور
سدست کی کان تصور ایدوله طر منتر ^{ون} مر رسول مستوب ^{سزالت} استلو بنتر ^{به} تنگه تصدق منتر ^ه مع اوله
رخی تسلیم اولوب حقتنکرده ^و عا خیر قلندی قبولی مندرله ^{در} های مسایم ^{مد} حسین ^{رحم} وفات بولغان
ایکان ^{لا} پاسه ^{لا} قلمی ^{کا} نقل ^{یر} کامطیع ^{بول} های ^{لا} چاره ^{مز} بار ^{له} لغالی ^{غریب} رحمت ^{ایلد} مستثنی ^{بجبه}
جنت ده ایله کای ایدی کوب کوب خدمت لار قیلوب ^{با} زبانه ^{فائده} لار ^{تیکور} کان ^{ایدی} اجر ^{جزیل} و لغا
جمیل ^{بیر} مکره ^{جز} از ^{خیر} ط ^{باری} جل ^و علاکه ^{حواله} قبیل ^{ساج} المر ^{لا} غیر ^{لا} کیسوک ^{انما} تکوینی ^و عز ^{نا}
الی ^{له} بزرگ ^{بیک} ا ^و اشکست ^{بول} می ^{ان} کرام ^{تعلیمه} الاعمار ^{حاضر} ده ^{هر} بر ^{حجت} بر ^{لان} علم ^{عمل} و هم ^{عقل}
فراست ^و بصیرت ^و دیانت ^{جهت} مندر ^{قاید} انند ^{مثلنی} تا ^{باج} بیک ^{صاید} انوب ^{تا} بولور ^{تا} بولسه ^{هم}
^{با} زبانه ^{تعمیر} کتبی ^{ایدی} ا ^{جینف} غانم ^{الناس} کا ^{اعتبار} لوق ^{نفس} مرده ^{بیک} همیبت ^{کتبی} ایدی
الله ^{تعالی} اختر ^{نی} معور ^و اول ^و ایغه ^{خیر} لی ^{معیت} لار ^{عطا} قیل ^{سو} بی ^{را} تا ^{ایلام} بیک ^{خفا} بولغان
لار ^و سبب ^{معیت} ماده ^{توکل} بولور ^{لح} استکلامی ^{بار} می ^{ایکان} الله ^{تعالی} اوزی ^{فضل} کرمی ^{بر}
اسباب ^{حسن} رند ^{کا} لا ^{عطا} ایلیه ^{آمین} اول ^{بیچاره} لار ^{نشا} ^{احم} ^{الله} عنتر ^{قدر} ^{له} بز ^{کا} هم ^{خطن}
ده ^{تفصیل} بیان ^{قبلی} قنتر ^{مامول} دور ^{شرح} عقاید ^{له} بز ^{اور} نه ^{عجه} قیلغان ^{ایدوک} ^{بزرگ}
مکد ^{عیس} کون ^{کلا} اهل ^{قولنه} تو ^{شوب} با ^{قدر} بولماسه ^{ایکان} تیموش ^{با} کنی ^{بیر} و ^{اور} ^{نک}
نچوک ^{بولور} ^{ایکان} ^{ینه} آنک ^{هر} تور ^{لی} ^{مجم} لری ^و کتاب ^{لاری} بولسه ^{کرم} ^{ایدی} ^{بز} ^{کا} ^{قول}
کتاب ^{لاری} بولغانده ^{صاحف} ^{لا} ^{اختیار} قیل ^{لار} ^{بز} ^{بیکه} ^{آورا} ^{ایر} ^{دیک} ^{فصوص} ^{ایام}
اناس ^و تواریخ ^و احوال ^{عالم} ^{کا} ^{تعلق} ^{لی} ^{بج} ^{مع} ^{بولسه} ^{سز} ^{کا} ^{ضرور} ^{ایدی}

در اینضا از ننگ مدالده خصوصاً صندره تحریر قلعان بر رساله مسماوده سی با بر ایوی ایا بیاهن
مکتوب با صدر مع اراده سنده ایوی بیچاره بیاض غه فرستی بولمانا نورد رشول رسالم
بولمانا سه ایکان من اورایم ایا بیاض غه هتاروب با صدر مع صدر و نده بولور
روم الاقل بقدر و نمنج بولور لغی بشنالتی نسنج یازدور و ر ایردیم با چاره ننگ
سعی و اجتهادی ضایع بولمانا سه ایکان اول بیک یخته بیک مفید نرسه ایوی
وام خلق غماغه ارا حیف تله سه لارا لاسور لاسور لارا جهل و عداوت و حسد
سبب لی یو نرسه لارا افتراء تیلوب شایع ایته لارا اول معتبر تو کل ماده حسد ظلم
عارف غیر متعارف دور منم اور و غنمده یگر می یل بخاراده در سن او قوب یور
نورده قایتوب یگر می سنه در سن ایته که کتشی لارا رشول اعتبار برله مطالعه و صلح حفظ
یگر لارا اتالی با بالدر نرسه بولمانا علی لنگ حاصل ایته لارا ایردیم
فلیح کرک جا بهل حاصل حق عمده اصفا قیلیمی غضب عدو است برله افتراء و یرتهان قیا
در محبت عدو و صالای دور و الهم استعان انه خیر من اعان حاصل کلام ممکن بولسه
نگرایله مرحوم دن قالفان کتاب لارا الهم لارا یا زینب آتوب تفصیل فخر من یا هلب حق
سسه با یاغی رساله سنی و مشهور کار متعلق چیزی کاغذ لارده بولمانا تحریر لارا لغی بر
بار ستر مقدمه رک اورزی ننگ جمع قیلیمان بر مجمع بولسه کرک ایوی ینه تا تار تلنگاه
مفک کتو و صرفی بولسه کرک ایوی بلغار و قزان حننده مقالده بولسه کرک ایوی بر ننگ
ظن ننگ هم معنون لا خط بیدان جماع نه افاده ایره ستر و سلم نجیب مخدوم سلم
ایتوب یتدی خیر الیقینات در بولمانا ایوی . المی کبیا کی صدا و می اور نه برزون سسه
بهر خیر خلو من جهاد الاخیره ۱۲۸۳ کتبه عبدالکریم بن ابوالکریم لمر جان

بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله الذي جعل في كتابه
القرآن الكريم ما لا يحصى

من حبه وانه يراعي كل
وقتاه وعلماؤه وقوفه
والسما كسوره وعينه ذلك
ون هجج برز بروج صفح
لم ننتك تو بنده لتصف
المنزله ركه
عنا بر قزل رنك باران
قان ايمش ديلر نشول قران
ان
مصاحف احضرت عثمان
ننتك اورينه مخصوص
امام ديكلم معروف
مصنف ويب سمر قند
ونجا راهالي مهي ن عم ايده
لم نشول مصنف
روسيده لم سمر قنده
استقيلا ابتد كل نده
ارنك بطر بر بطنغ
البد كل نكم و سچ كرات
مر استيفت مباحات ايده
لم

كردن ياز ديلر اول مسلمان
لر شد مصحف اول لري لغ
بر ماني
منته لري ان اول لره
نصف علم الكره هم اوقى
الما س و ر
ويب ياز ديلر اول مصحف
بر ستمت ظن كرم انار
كردن
اولسه هم ظنم هم مصحف
امام ايس من ان سمر قنده
هنگام
در ولاده كوربه قراچه
او قدم بو تاريخ دن هاه
مقدم دنيا
ال سلاف ياز ديه هاه
انار كينده دفاس ايون
ملا عبد الرحم
به عثمان الاوتز ياز
نتر جم سززه بتقريب
ال و كرايد
حاصل فهم لا بيان
اتتمس ايدم الوقت اول
ترجمه لا سوره
تبا به ياز به يياروم
مكتف اولسه انده نيز
ييره لره و مجموعته
النقول لره و رجه
طبع ايتدا سائز
يخته بولو الادي
چونكهم انده اولسيه
لر نك مباحات لر ينه
چواب و لير اكهم
و او تزارع ان اوقى
لهم مصحف اول ايس
مونده ناظر دار
الجباهه كال كورگان
كاله ايدم با هدرام
ويب ياز به ال لغه
لوسيه كا ترجمه
ايتدا كان ايدى با
صدر اما يدي

المراد وقت الان با صور امين
دوسيه لوانه ايسر
نجا راهالي مهي ن عم ايده
لم نشول مصنف
روسيده لم سمر قنده
استقيلا ابتد كل نده
ارنك بطر بر بطنغ
البد كل نكم و سچ كرات
مر استيفت مباحات ايده
لم
دوسيه لوانه ايسر
نجا راهالي مهي ن عم ايده
لم نشول مصنف
روسيده لم سمر قنده
استقيلا ابتد كل نده
ارنك بطر بر بطنغ
البد كل نكم و سچ كرات
مر استيفت مباحات ايده
لم
دوسيه لوانه ايسر
نجا راهالي مهي ن عم ايده
لم نشول مصنف
روسيده لم سمر قنده
استقيلا ابتد كل نده
ارنك بطر بر بطنغ
البد كل نكم و سچ كرات
مر استيفت مباحات ايده
لم